

מגזין/מגזינא

האם רגישות חברתית מונעת טיפול הורמונלי תחליפי?

לכבוד העורך,

בשנים האחרונות, בעקבות המודעות הגוברת לבריאות האשה בכלל והיידע שנצטבר ברפואת "גיל המעבר" בפרט, יש כיום לא מעט נשים בגילאי החמישים-פלוס שמטופלות בטיפול הורמונלי תחליפי ובעקבות כך ממשיכות לקבל מחזור חודשי, או לחילופין סובלות מדמם וויסתי לא סדיר בעקבות הטיפול.

אחת מתופעות הלוואי של עובדה זו היא שנשים אלו זקוקות לטבול באופן סדיר במקוה טהרה, שהרי הדם שהן רואות הוא בוודאי דם מהמקור.

מנסיוני הרב בטיפול באוכלוסיה זו שמתי לב לעובדה שישנן נשים לא-מעטות שנמנעות מלקבל טיפול הורמונלי תחליפי גם כאשר הוא מתאים להן ואף דרוש להן (הן מבחינת מניעת סבל עכשווי והן מבחינת מניעת מחלות עתידיות), רק עקב החשש מהצורך להגיע למקוה הטהרה ולהיתקל שם במצבים לא נעימים, כמו "הרמת גבה" של נשים צעירות שישוהו שם בבואן (או אף מתוך חשש מוטעה שזה יקרה), ואף מחשש שהן תיפגשנה במקוה עם בנותיהן או כלותיהן... יש אף נשים שדוחות את טבילתן או מוותרות עליה כליל רק בגלל אי הנעימות הזו, והדבר כמובן לא צריך לקרות.

להערכת – חשוב לנסות ולארגן שעות קבועות במקוואות לנשים בגילאים אלה (למשל שעות מוקדמות מאוד או מאוחרות מאוד). לדעתי ראוי לתת את הדעת על כך בכל המקוואות: יהיה בכך מעשה חשוב הן במישור "בין אדם למקום" והן במישור "בין אדם לחבירו".

עוד על חיות מחמד לא-טהורות

לכבוד העורך,

בקובץ "אסיא", חוברת סה-סו עמ' 69, במאמרו של הרב שלמה אבינר הי"ו: "תרפיה באמצעות בעלי-חיים", נאמר: "רק חסידי חב"ד בהוראת רבם נהגו שלא להכניס לביתם חיית-מחמד שהיא טמאה, אך שאר עם ישראל מעולם לא הקפידו על כך".

ברצוני להפנות את הכותב הנכבד לשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן יז אודות המגדל חתול או כלב בביתו, שכתב על זה: "ואסור לשחוק בהם, וזה מעשה עכו"ם". (אף שיש להעיר מכתובות סא, ב, שאשה שיש לה די שפחות שיעשו מלאכתה משחקת "בגורייתא קטנייתא" כדי שלא תבוא לידי שיעמום, ופירש"י "בכלבים דקים"; ובמשנה ספ"ט דשבת "חגב חי טמא, שמצניעין אותו לקטן לשחק בו" – שערי תירוצים לא ננעלו).

הרב יוסף שמחה גינזבורג, עומר

* * * *

י"שר כח

לכבוד העורך,

חן חן על שטרחת לזכותני בגליון החדש של "אסיא" – חמרא למרי' וטיבותא לשקי'.

כבר מעיון ראשון ישנה תחושה של קורת רוח – משפטית, הלכתית ובכלל (קטונתי להוסיף – רפואית, כמוכן). י"שר כוחכם.

בברכה טובה,

אליקים רובינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה

עוד על משמעות המושג "רחם" במאמרי חז"ל

לכבוד העורך,

ד"ר מרדכי הלפרין כתב באסיא מאמר על משמעות המושג "רחם" בלשון חז"ל¹. הוא הראה כי בלשון חז"ל קרוי הרחם (Uterus) בשם אם, מקור או קבר, בעוד שהמילה "רחם" משמשת בלשון חז"ל לתאור הלדן או הפרוזדור.

ברצוני להביא עוד מספר ראיות לחזק את דבריו:

במס' נדה² הגמרא דנה כיצד בודקים נפל צעיר אם הוא זכר או נקבה, ונאמר שם:

"מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום, אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו – בידוע שנקבה היא. א"ר נחמן אמר רבה בר אבוח: ל"ש אלא מלמטה למעלה, אבל מן הצדדין אימא כותלי בית הרחם נינהו".

ברור שכותלי בית הרחם הם דפנות הנרתיק או הפרוזדור, מכיון שלא יעלה על הדעת שהבודק הכניס את הקיסם לתוך הרחם (Uterus).

מקורות נוספים בחז"ל התומכים בכך:

במס' בבא בתרא³ דורשת הגמ':

"חולל אילות תשמור – אילה זו רחמה צר, בשעה שכורעת ללדת אני מזמין לה דרקון שמכישה בבית הרחם ומתרפה ממולדה" [לפי הגהות הב"ח: ומתרפאה ויולדת].

ברור שאין הכוונה שהרחם (Uterus) של האילה צר, אלא הלדן שלה צר, ולכן יש להרחיבו בזמן הלידה, וזה נעשה ע"י הדרקון שמכישה שם (וברור שאינו יכול להכישה ברחם [Uterus] אלא רק באזור אברי המין החיצוניים הנקרא ע"י חז"ל – רחם).

1. מ' הלפרין, "על משמעות המושג רחם בלשון חז"ל ואוטם ברחם בלשון הפוסקים", אסיא סא-סב (טז – א-ב) עמ' 105-109, תשנ"ח.
2. נדה כה, ב.
3. ב"ב טז, ב.

רעיון זה מופיע גם בערוכין⁴:

"למה נמשלו דברי תורה לאילת? לומר לך: מה אילה רחמה צר
וחביבה על בועלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה, אף דברי
תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה".

וכן במסכת יומא⁵ ובמסכת בכורות⁶ מוכח שהנרתיק של האילה צר, ולא מה
שקרוי היום "רחם".

גם בירושלמי חלה⁷ נאמר:

"המסתכל בעקיבה של אשה כמסתכל בבית הרחם, והמסתכל
בבית הרחם כילו [כאילו] בא עליה".

גם כאן ברור ש"בית הרחם" הכונה לאברי המין החיצוניים.

גם רש"י בפרושו לתנ"ך ובפרושו לש"ס מתייחס לנרתיק ולאברי המין
החיצוניים כאל "בית הרחם". רש"י בברכות⁸ אומר:

"תכשיטין שבפנים – כומז, דפוס של בית הרחם שהיו עושין
לבנותיהן, ונוקבין כותלי בית הרחם כדרך שנוקבין את האוזניים
ותוחבין אותו כדי שלא יזדקקו להן זכרים".

וראה רש"י על התורה⁹, ורש"י על ספר ישעיה¹⁰ באותו ענין, ומקורו
בגמרא במסכת שבת¹¹.

בישעיה¹² אומר רש"י במפורש שבית הרחם הוא פות:

"ותחת פתיגיל – הרי הוא כשתי תיבות: פתי גיל – כלי שהיה
מביאן לידי גילה, והוא בית הרחם האמור למעלה 'פתהן יערה'.
חילוף אותה גילה תהיה מחרוזת שק בכל מתניים".

גם במסכת חולין¹³ מסביר רש"י את המושג 'עור בית הבושת'. "מהו
בית הבושת? – בית הרחם של נקבה". ברור שעור בית הבושת הוא עור
הערוה, ורש"י מכנהו "בית הרחם".

4. ערוכין נד, ב.

5. יומא כט, א.

6. בכורות ז, ב.

7. ירושלמי חלה פ"ב ה"א.

8. ברכות כד, א.

9. רש"י במדבר לא, ג.

10. רש"י ישעיה ג, כב.

11. שבת סד, א.

12. ישעיה ג, כד.

13. רש"י חולין נו, א.

במקום נוסף במסכת חולין¹⁴ מסביר רש"י:

"דבהמה לית לה פרוזדור לפני בית הרחם שלה, וגלוי הוא, ומכיון שהראש יוצא – לידתו נפֶּת, אבל אשה אין רחמה גלוי, שהירכיים הוּוּ להו כעין פרוזדור, ואין יציאת הולד נפֶּת".

הירכיים מסתירים את הרחם של האשה, כלומר את הלדן.

וכן רש"י בסנהדרין¹⁵:

"שואל ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים – קבר לא שבע ממתים, ועוצר רחם – בית הרחם שהוא קצור ועצור לא ישבע מבעילות".

לעומת המקומות האלו, מצאנו ברש"י שמפרש שהרחם הוא האם או הקבר, כגון רש"י במסכת שבת¹⁶ וכן רש"י במסכת נדה¹⁷ על מאמר הגמ' שתינוק במעי אמו אינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו, ומפרש רש"י: "שבית הרחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו".

גם בספר האורה¹⁸ נאמר: "שהקבר פתוח – פירוש בית הרחם", הרי שלעתים מתיחס רש"י למושג רחם כאל Uterus.

הערה אחרונה: ד"ר הלפרין מביא את הרמב"ם בהל' איסור"ב פ"ה ה"ג כמקום בו הרמב"ם מגדיר את הרחם כ-Uterus בניגוד למקומות אחרים בהם הרמב"ם משתמש במונח רחם במשמעות של לדן. גם בהל' שחיטה ח, כה, כותב הרמב"ם: "בהמה שניטל האם שלה והוא בית הרחם...".

ויישר כוח על המאמר שהבהיר נקודה זו.

ד"ר דניאל מלאך, ירושלים

14. חולין דף סח.

15. סנהדרין, צב.

16. שבת קכח, ב.

17. נדה ל, ב.

18. ספר האורה, חלק א', הלכות טלטולי שבת.